

Aleksandra Sikorska-Lewandowska*

**CHARAKTER PRAWNY UCHWAŁ ORGANÓW SPÓLEK
KAPITAŁOWYCH A ICH ZASKARŻALNOŚĆ W ŚWIETLE
PRZEPISÓW POLSKIEGO PRAWA**

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza funkcjonujących modeli zaskarżalności uchwał organów spółek kapitałowych pod kątem powiązania tych modeli z charakterem prawnym tych uchwał. Przepisy kodeksu spółek handlowych przewidują sądowy tryb kontroli każdej uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych. Odmienna sytuacja występuje w przypadku uchwał rad nadzorczych spółek kapitałowych, dla których nie przewidziano w regulacji k.s.h. trybu ich zaskarżania. W doktrynie oraz orzecznictwie przyjęto, że w konsekwencji zastosowania zasady jedności prawa cywilnego uchwały te mogą być kwestionowane na drodze sądowej tak jak nieważne czynności prawne. Charakter prawny uchwały, czyli ustalenie, że jest ona czynnością prawną, ma więc decydujące znaczenie dla możliwości jej zaskarżenia.

Słowa kluczowe: uchwała, zaskarżalność, uchwały spółek kapitałowych

---

* dr Aleksandra Sikorska-Lewandowska, radca prawny, Katedra Prawa Handlowego i Mor-
skiego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, adres email:
asl@umk.pl. ORCID: 0000-0002-3234-2502

Wprowadzenie

Regulacje dotyczące polskiego prawa spółek nie zawierają definicji uchwały, podobnie jak nie ma takiej definicji w przepisach kodeksu cywilnego¹. Z tych przyczyn charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych stanowi od wielu lat przedmiot zainteresowania doktryny prawa handlowego². Rozważania są prowadzone w szczególności w odniesieniu do uchwał zgromadzeń spółek, zezwalających na dokonanie czynności prawnej, w związku z regulacją art. 17 k.s.h.³. Charakter prawny uchwał organów innych niż zgromadzeń wspólników stał się przedmiotem badań w kontekście poszukiwań podstawy prawnej zaskarżania uchwał tych organów⁴.

Charakter prawny uchwały organu spółki kapitałowej

Większość przedstawicieli polskiej doktryny prawa jest zgodna co do tego, że uchwały należy zaliczać do czynności prawnych *sensu largo*. Uchwała stanowi wyraz zbiorowej woli organu osoby prawnej (lub osoby ustawowej), określa się ją jako „zbiorową czynność prawną” lub „zbiorowe oświadczenie woli”⁵. Uchwały bywają zaliczane do odrębnej kategorii czynności korporacyjnych jako specyficzna kategoria czynności prawnych⁶. Podkreśla się, że uchwała może wywoływać skutek wewnętrzny albo zewnętrzny w zależności od tego, czy przedmiotem

¹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.; ustawa z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. z 2019 r., poz. 505 ze zm.

² P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009, s. 144; S. Sołtyński, *Charakter prawny uchwał rady nadzorczej*, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga pamiątkowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010, s. 952; J. Frąckowiak, *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 26–33; W. Popiołek, *Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 11–17; B. Ziemiński, *Charakter prawny uchwał kolegialnych organów osób prawnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 46–49.

³ P. Antoszek, *Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zezwalających na dokonanie czynności prawnych przez spółkę*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 7, s. 28–35.

⁴ A. Sikorska-Lewandowska, *Sankcje wadliwych uchwał rad nadzorczych spółek kapitałowych i spółdzielni*, Toruń 2013, s. 71.

⁵ M. Pazdan, *Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej*, w: *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 5. Prace prawnicze I*, Katowice 1969, s. 205.

⁶ Z. Radwański, *System Prawa Prywatnego, Tom 2, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2008, s. 181.

jej regulacji są stosunki wewnątrz korporacyjne, czy dotyczą oświadczenia woli składanego na zewnątrz przez spółkę. W szczególności w odniesieniu do uchwał o charakterze wewnętrznym kwestionowano ich cywilnoprawny charakter, wskazując na wiele cech specyficznych odróżniających je od klasycznych czynności cywilnoprawnych⁷. Wśród tych odmienności należy wymienić skuteczne podejmowanie uchwał większością głosów, a więc brak wymogu złożenia zgodnych oświadczeń woli, w tym pomijanie przegłosowanych, szczególne wymogi zwołania i odbywania posiedzenia organu⁸. Z tych względów sformułowano propozycję wyróżniania odrębnego rodzaju czynności prawnych, tak zwanych czynności prawnych wewnątrz korporacyjnych⁹.

Nie ulega wątpliwości, że nie wszystkie uchwały podejmowane przez kolegialne organy osób prawnych można zaliczyć do czynności cywilnoprawnych, lecz jedynie te, które zawierają w swej treści oświadczenie woli organu oraz które mają na celu wywołanie skutku prawnego w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunku cywilnoprawnego¹⁰. W piśmiennictwie przyjmuje się, że mogą być podjęte uchwały niepowodujące skutku w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego, czyli nieposiadające charakteru cywilnoprawnego, a więc takie, w których zawarte są gratulacje lub podziękowania¹¹. Podejmowania takich uchwał nie można wykluczyć, jednakże skoro ich treść nie będzie wywoływała skutku prawnego, to raczej nie zaistnieje potrzeba ich kwestionowania.

W doktrynie zaproponowano podział uchwał podejmowanych przez organy osób prawnych, będących czynnościami prawnymi, na trzy typy¹²: 1) uchwały wywołujące skutek zewnętrzny bezpośrednio i bez udziału innych organów, 2) uchwały stanowiące składnik czynności prawnej dokonywanej przez inny organ oraz 3) uchwały wywołujące wyłącznie skutki wewnętrzne, takie, które wpływają na strukturę i działanie samej osoby prawnej.

---

⁷ J. Frąckowiak, *Handlowe czynności kreujące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 12, s. 12.

⁸ *Ibidem*, s. 11.

⁹ J. Frąckowiak, *Charakter prawny...*, s. 26.

¹⁰ Z. Radwański, *op.cit.*, s. 183; P. Antoszek, *Cywilnoprawny...*, s. 279; B. Ziemiński, *op.cit.*, s. 49.

¹¹ Z. Radwański, *op.cit.*, s. 183.

¹² *Ibidem*, s. 183–184; M. Ganobis, *Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych a pojęcie czynności prawnej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 23, s. 1296.

W szczególności w odniesieniu do uchwał organów o skutkach wyłącznie wewnętrznych, a więc niewywołujących bezpośrednio skutków w relacjach z osobami trzecimi, lecz skierowanych do innego organu, przyjmowano, że są to „akty wewnętrzne” niemające cech czynności cywilnoprawnych¹³. W doktrynie podkreślano jednak, że każdy z wyróżnionych typów uchwał wywołuje skutki o charakterze cywilnoprawnym, także te dotyczące sfery wewnętrznej¹⁴. Wynika to z tego, że stosunki wewnątrz korporacyjne należą do stosunków cywilnoprawnych, a więc podejmowane uchwały, które ich dotyczą, odnoszą się do sfery cywilnoprawnej¹⁵.

Brak skutku zewnętrznego tych uchwał nie przekreśla ich cywilnoprawnego charakteru, należy bowiem opowiedzieć się za poglądem, zgodnie z którym stosunek korporacyjny stanowi stosunek cywilnoprawny¹⁶. Relacje pomiędzy organami, a także pomiędzy członkami organów a organami, a wreszcie pomiędzy organami a spółką – mają charakter cywilnoprawny. Konstrukcje prawa spółek, jak wynika z przepisu art. 2 k.s.h., zostały oparte na podstawowych instytucjach kodeksu cywilnego, a nie na odrębnych konstrukcjach właściwych jedynie prawu spółek handlowych. Każda uchwała składa się z oświadczeń woli członków tego organu, łącznie wyrażając wolę tego organu. Uchwały stanowią więc pewien typ czynności prawnych, wyrażają zbiorową wolę organu, która jest przypisywana, za pomocą teorii organu, osobie prawnej. W doktrynie proponuje się wyróżnianie kategorii czynności prawnych wewnątrz korporacyjnych, do których zaliczać należy właśnie uchwały¹⁷.

Zaskarżalność uchwały zgromadzenia wspólników

W świetle przepisów k.s.h. przesłanki nieważności uchwały zgromadzenia wspólników, określone w przepisach art. 249 i 252 k.s.h. oraz art. 422 i 425 k.s.h., całkowicie abstrahują od charakteru prawnego uchwały. Nieważna jest bowiem uchwała zgromadzenia wspólników sprzeczna z prawem bez względu na to, czy

¹³ Wyrok SA w Katowicach z 5 listopada 2009 r., V ACa 352/09, LEX nr 599725.

¹⁴ S. Sołtysiński, *Charakter...*, s. 957–958.

¹⁵ S. Sołtysiński, A. Opalski, *Zaskarżanie uchwał zarządów i rad nadzorczych spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 11, s. 10.

¹⁶ Z. Banaszczyk, *System Prawa Prywatnego. Tom 1*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 977.

¹⁷ J. Frąckowiak, *Uchwała zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej jako czynność prawna wewnątrz korporacyjna*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 9, s. 19.

wywołuje ona skutki cywilnoprawne (i ewentualnie w jakiej płaszczyźnie), czy nie. Podobnie jest w przypadku materialnoprawnych przesłanek skutkujących uchynieniem uchwały – nie odnoszą się one do kwestii charakteru prawnego powziętej uchwały, choć w praktyce oczywiście trudno jest przyjąć, aby rozstrzygnięcie w przedmiocie sprzeczności ze statutem lub umową spółki mogło dotyczyć uchwały niewywołującej skutków cywilnoprawnych. W zasadzie reżim prawny zaskarżania uchwał zgromadzeń wynikający z k.s.h. jest kompletny, a więc wyłącza możliwość powoływania innych podstaw nieważności uchwał niż te, które zostały określone w przepisach k.s.h.¹⁸

Brak możliwości stosowania sankcji nieważności bezwzględnej przewidzianej w art. 58 k.c. do wadliwych uchwał zgromadzeń wspólników wynika wprost z regulacji k.s.h., w której przewidziano odrębne powództwa i przesłanki ich uwzględniania. Jednakże w postępowaniu cywilnym zainicjowanym skargą o uchynienie lub stwierdzenie nieważności uchwał zgromadzeń wspólników wielokrotnie konieczne może się okazać korzystanie z regulacji k.c., zwłaszcza w takich przypadkach jak weryfikacja prawidłowości oddanego przez wspólnika głosu lub oceny skutków działania przez pełnomocnika. Zasada jedności prawa cywilnego, która znajduje zastosowanie w sprawach nieuregulowanych w k.s.h., umożliwia w takich sytuacjach korzystanie z przepisów k.c.

Niewątpliwie w przypadku uchwał zgromadzeń wspólników regulacja k.s.h. wskazuje na to, że ich zaskarżalność nie zależy od charakteru prawnego uchwały. Prawo zaskarżenia uchwały zostało przyznane *ex lege* określonym podmiotom posiadającym legitymację czynną, przy uwarunkowaniu skuteczności skorzystania z tego uprawnienia od zaistnienia określonych materialnoprawnych przesłanek. W przypadku wniesienia powództwa badane jest istnienie uchwały zgromadzenia oraz wystąpienie przesłanek wadliwości uchwały, nie zaś jej charakter prawny.

Charakter prawny uchwały ma jednak znaczenie nie tylko w kontekście dopuszczalności jej zaskarżenia, co jednak nie dotyczy uchwał zgromadzeń, lecz także innych aspektów. Przesądzenie, że uchwała należy do grupy czynności prawnych, skutkuje możliwością zastosowania do niej przepisów o oświadczeniach woli, a także regulacji k.c. w przedmiocie skutków wadliwości czynności

¹⁸ K. Bilewska, *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19, s. 1100; A. Koch, *Charakter sankcji wobec sprzecznych z prawem uchwał spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 2, s. 9; K. Osajda, *Kodeks spółek handlowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego w II półroczu 2004 r.*, „Glosa” 2006, nr 1, s. 7.

prawnych¹⁹. Wówczas też można przyjmować w odniesieniu do uchwał konstrukcję prawną uchwały (czynności prawnej) nieistniejącej, co budzi liczne kontrowersje w doktrynie²⁰.

Poszukiwanie podstaw prawnych zaskarżenia uchwał organów innych niż zgromadzenie wspólników

Wobec braku w k.s.h. jakiegokolwiek regulacji dotyczącej kontroli uchwał podejmowanych przez takie organy, jak rada nadzorcza oraz zarząd spółki, rozważano dopuszczalność ich zaskarżania, formułując trzy tezy. Możliwe było przyjęcie, że uchwały tych organów nie są zaskarżalne²¹, skoro ustawodawca nie określił wprost instrumentów służących ich zaskarżeniu, albo przeciwnie – że są zaskarżalne, skoro wprost nie zostało to wyłączone. Ustawodawca w k.s.h., podobnie jak wcześniej w kodeksie handlowym, pominął milczeniem zagadnienie zaskarżalności uchwał takich organów, jak rada nadzorcza, komisja rewizyjna lub zarząd spółki kapitałowej. Uznanie możliwości kwestionowania ważności uchwał na drodze sądowej skłoniło do poszukiwania sposobu ich zaskarżenia. Pojawiły się wówczas dwie konkurencyjne koncepcje. Zgodnie z pierwszą z nich do wadliwych uchwał rad nadzorczych należy stosować *per analogiam* przepisy k.s.h. w przedmiocie zaskarżania uchwał zgromadzeń²², natomiast według drugiej przeciwnej koncepcji właściwe są przepisy k.c. o wadliwych czynnościach prawnych²³. Decyzja o wyborze jednej z tych odmiennych dróg sądowej kontroli prawidłowości uchwał innych organów kolegialnych aniżeli zgromadzenia zależała od przyjętego założenia co do charakteru prawnej uchwały.

¹⁹ W. Popiołek, *op.cit.*, s. 11.

²⁰ S. Sołtyński, *Rozważania o nieważnych i „nieistniejących” czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, w: *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, Warszawa 2007, s. 316; T. Szczurowski, *Nieistniejące uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 6, s. 307; M.S. Tofel, *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4, s. 69; M. Kruszyński, *Uchwały nieistniejące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 7, s. 44; S. Sołtyński, *Czy „istnieją” uchwały „nieistniejące” zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2, s. 9.

²¹ Uchwała SN z 1 września 1993 r., III CZP 114/93, OSNCP 1994, nr 4, poz. 73.

²² Wyrok SN z 20 stycznia 2009 r., II CSK 419/08, LEX nr 49155.

²³ Wyrok SN z 18 lutego 2010 r., II CSK 449/09, Biuletyn SN 2010, nr 4, s. 14.

Rozstrzygnięcie w tej kwestii przyniosła uchwała siedmiu sędziów SN z 18 września 2013 roku²⁴, której nadano moc zasady prawnej. W uchwale tej stwierdzono, że uchwały zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwały zarządu i rady nadzorczej spółki akcyjnej podlegają zaskarżeniu w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 k.c.). Uchwała spotkała się z rozbieżnymi ocenami w doktrynie²⁵.

Charakter prawny uchwały stał się punktem wyjścia dla przyjęcia zastosowania przepisów k.c. i k.p.c., a więc także art. 58 k.c. ustanawiającego sankcję nieważności czynności prawnej oraz art. 189 k.p.c., co do możliwości korzystania z przewidzianego w nim powództwa, w odniesieniu do uchwał innych organów niż zgromadzenie wspólników. Równoległe bowiem, ze względu na wyraźną odmienną regulację k.s.h. ustanawiającą dwa odrębne powództwa służące inicjowaniu sądowej kontroli prawidłowości podjętych przez zgromadzenie wspólników uchwał, przepisy art. 58 k.c. oraz art. 189 k.p.c. nie znajdują zastosowania pomimo tego, że uchwały zgromadzeń wspólników zdecydowanie kwalifikowane są jako czynności prawne. Sytuacja zaś, w której uchwała zgromadzenia nie wywołuje skutków cywilnoprawnych, nie jest przeszkodą w jej zaskarżeniu, skoro, jak wcześniej wspomniano, jej zaskarżalność nie została powiązana z charakterem prawnym. Ustawodawca zastosował zasadę ograniczonej autonomii prawa handlowego w sferze oceny sankcji wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, nie rozciągając jednak tych autonomicznych rozwiązań, co należy wyraźnie podkreślić, na uchwały pozostałych organów tych spółek.

Zupełnie inna sytuacja wystąpi w przypadku uchwał rad nadzorczych oraz uchwał zarządów, którym nie będzie można przypisać cech czynności cywilnoprawnych. Jak się wydaje, należy wtedy przyjąć, że będą one po prostu niezaskarżalne, gdyż przepisy nie przewidują trybu zaskarżenia uchwał pozbawionych takiego charakteru.

²⁴ Uchwała SN (7) z 18 września 2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23.

²⁵ K. Osajda, *Trzyście uwag krytycznych do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10, s. 40–44; M. Zięba, *Uchwały zarządów i rad nadzorczych spółek kapitałowych. Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Glosa” 2014, nr 4, s. 34–43; P. Moskała, *Zaskarżanie uchwał organów spółek kapitałowych. Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Glosa” 2014, nr 4, s. 44–57; J. Maliszewska, M. Tarkowski, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Palestra” 2016, nr 4, s. 98–105; A. Kidyba, M. Dumkiewicz, *Konstytucyjny charakter wyroku sądu stwierdzającego nieważność sprzecznej z umową uchwały wspólników; zaskarżenie uchwały spółki*, „Monitor Prawa Handlowego” 2014, nr 1, s. 47.

Mechanizm zastosowania przepisów k.c. do wadliwych uchwał innych organów niż zgromadzenie wspólników

Przepis art. 2 k.s.h. wskazuje, że w sprawach określonych w art. 1 § 1 k.s.h., nieuregulowanych w ustawie, stosuje się przepisy k.c. Regulacja ta formułuje więc dwie przesłanki – sprawa musi się mieścić w przedmiotowym zakresie katalogu określonego w art. 1 § 1 k.s.h., a jednocześnie pozostać nieuregulowaną w k.s.h. Skoro zaś w art. 1 § 1 k.s.h. zostało uwzględnione funkcjonowanie spółek, a w tym szerokim pojęciu mieści się niewątpliwie działanie spółek przez wszystkie organy, a więc i podejmowanie uchwał, to trzeba przyjąć, że jest to zagadnienie objęte tą regulacją. Z podejmowaniem uchwał wiąże się całe spektrum zagadnień, w szczególności zaś kwestia wadliwości uchwał oraz trybu ich sądowej kontroli. Ten aspekt *expressis verbis* został uregulowany przez ustawodawcę jedynie w odniesieniu do uchwał zgromadzeń wspólników, a zatem pozostał nieuregulowany w odniesieniu do uchwał pozostałych organów spółek kapitałowych. Zgodnie z brzmieniem art. 2 k.s.h. w takiej sytuacji należy więc wprost stosować przepisy k.c., gdyż chodzi o nieuregulowaną w k.s.h. materię należącą do kategorii „funkcjonowania spółek kapitałowych”.

Zastosowanie k.c. w tym wypadku jest uzależnione wyłącznie od jednej kwestii – uznania uchwał tych organów za czynności prawne. Zakwalifikowanie uchwał do kategorii czynności cywilnoprawnych lub ich wyłączenie poza tę kategorię ma znaczenie kluczowe, decydujące o zastosowaniu reżimu prawnego z k.c. Gdyby bowiem przyjąć odmienną tezę, a więc założyć, że uchwały nie należą do grupy czynności cywilnoprawnych, lecz stanowią odmienną grupę czynności korporacyjnych (nazwa nie ma znaczenia, chodzi o to, że nie są czynnościami prawnymi), to wówczas stosowanie przepisów k.c. byłoby wyłączone.

Odrzucenie możliwości stosowania *per analogiam* przepisów k.s.h. w przedmiocie sankcji wadliwych uchwał zgromadzeń wspólników zostało uzasadnione stwierdzeniem o niewystępowaniu w tej materii luki w regulacji prawnej. Skoro bowiem uchwały organów spółek kapitałowych należą do czynności prawnych, a w sprawach dotyczących funkcjonowania spółek, ale nieuregulowanych w k.s.h., należy wprost stosować przepisy k.c., to oznacza to, że nie ma luki regulacyjnej.

Przeciwko stosowaniu *per analogiam* przepisów dotyczących zaskarżania uchwał zgromadzeń wspólników do wadliwych uchwał innych organów przemawiają także względy praktyczne. Regulacja ta, choćby w zakresie osób legi-

tymowanych czynnie do wniesienia powództwa, jest całkowicie nieadekwatna w przypadku skarg wobec uchwał innych organów²⁶. Krąg osób legitymowanych musiałby zostać zmieniony; najczęściej bowiem zainteresowanymi zaskarżeniem uchwał rady nadzorczej byłiby członkowie zarządu lub sami członkowie rady, zaś regulacji k.s.h. przyznającej tę legitymację wspólnikom w określonych przypadkach nie da się tutaj zastosować.

Skutki zastosowania zasady jedności prawa cywilnego w sferze zaskarżania uchwał organów spółek kapitałowych

Badanie charakteru prawnego uchwał organów innych niż zgromadzenie wspólników oraz uznanie ich za czynności prawne poskutkowało stwierdzeniem, że mogą one być zaskarżane w drodze powództwa o ustalenie ich nieważności lub, ewentualnie, ich nieistnienia na podstawie art. 189 k.p.c. Zastosowanie zasady jedności prawa cywilnego, przy wykluczeniu możliwości zastosowania analogii, spowodowało aprobatę dla funkcjonowania dwóch odrębnych, odmiennych reżimów zaskarżania uchwał organów spółek kapitałowych. Paradoksalnie zasada jedności prawa cywilnego, zastosowana w sytuacji braku regulacji w k.s.h. sankcji wadliwych uchwał pozostałych organów spółek kapitałowych, spowodowała nie ujednoczenie, lecz zróżnicowanie podstaw i trybu zaskarżenia uchwał różnych organów tej samej osoby prawnej. Taka wykładnia jest oczywiście skutkiem regulacji k.s.h.; gdyby bowiem ustawodawca wprost uregulował zaskarżanie uchwał także innych niż zgromadzenie organów, nie byłoby konieczności szukania dróg ich zaskarżania.

W obecnym stanie prawnym, zgodnie z utrwaloną wykładnią, uchwała w przedmiocie odwołania członka zarządu będzie zaskarżalna w dwóch odrębnych trybach – w zależności od tego, przez który organ spółki kapitałowej zostanie podjęta. W doktrynie zwrócono uwagę, że niewskazane jest różnicowanie reguł kwestionowania uchwał ze względu na charakter kompetencji, w wykonaniu których uchwały te są podejmowane; tryb zaskarżania jest determinowany tym, jaki organ podjął uchwałę²⁷. Rozwiązania takiego nie można uznać za satysfakcjonujące, ponieważ dyferencjacja trybów zaskarżania tożsamyh przedmiotowo uchwał nie stabilizuje systemu prawnego, lecz wprowadza stan niepew-

²⁶ S. Sołtysiński, A. Opalski, *op.cit.*, s. 6.

²⁷ *Ibidem*, s. 8.

ności. W szczególności w takich właśnie sytuacjach dualizm trybów zaskarżania uchwał jawi się jako niespójność systemu prawnego. W sprawach przedmiotowo tożsamyh rozsądne oczekiwanie dotyczy jednego, spójnego trybu zaskarżania.

Prawo handlowe jest częścią prawa cywilnego i nie powinno, a wręcz nie może odrywać się od swych korzeni. Fundament w postaci regulacji cywilnoprawnych stanowi oparcie dla konstrukcji właściwych spółkom handlowym, ulegając niekiedy modyfikacjom koniecznym ze względu na ich specyfikę. Z tych względów stosowanie regulacji k.c. do stosunków prawnych spółek handlowych nie zawsze jest jednoznaczne i oczywiste. W zasadzie zabieg ten powinien prowadzić do ujednoczenia rozwiązań, a więc zastosowania typowych, ogólnych reguł postępowania, a to powinien uwzględniać racjonalny z założenia ustawodawca.

Niestety, zasadnicza regulacja k.c., dotycząca dwustronnych stosunków zobowiązaniowych, nie nadaje się w istocie do bezpośredniego stosowania do stosunków spółki z uwagi na jej niedostosowanie. Odmienności cechujące spółki handlowe zawarte zostały w odrębnej regulacji prawnej, jaką stanowi k.s.h., jednakże ta nie zawiera kompleksowej regulacji dotyczącej podejmowania uchwał przez organy, a zwłaszcza ich zaskarżania.

Regulacja k.c. nie jest dostosowana do skomplikowanych stosunków korporacyjnych. Rozwiązania przewidziane dla klasycznych stosunków zobowiązaniowych nie zdają egzaminu wobec złożoności relacji oraz ich charakteru w ramach spółek kapitałowych. Przepis art. 58 k.c. reguluje sankcję bezwzględnej nieważności czynności prawnej, a przesłankami nieważności obok sprzeczności z prawem jest sprzeczność z zasadami współżycia społecznego, co nie uwzględnia bogactwa stosunków korporacyjnych. W szczególności wątpliwości budzi kwalifikacja prawna sprzeczności uchwały rady nadzorczej ze statutem lub umową spółki. W doktrynie prezentowany jest pogląd, zgodnie z którym w takim przypadku należy analogicznie stosować normy określające sankcje uchwał zgromadzeń sprzecznych z umową (statutem) spółki lub spółdzielni do uchwał rad nadzorczych²⁸. Według innego poglądu uchwały rady nadzorczej sprzeczne ze statutem lub umową spółki handlowej są nieważne na podstawie art. 35 i art. 38 w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.²⁹ Regulacja k.c. w obszarze klasycznych sankcji wadliwości czynności prawnych albo nie nadaje się w ogóle

²⁸ A. Sikorska-Lewandowska, *Sprzeczność uchwały rady nadzorczej ze statutem spółki lub spółdzielni*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2013, nr 11, s. 46.

²⁹ M. Saczywko, *Sprzeczność uchwały rady nadzorczej z umową albo statutem spółki kapitałowej*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2014, nr 12, s. 49.

do zastosowania do wadliwych uchwał organów korporacyjnych, albo wymaga głębokich modyfikacji. Jeśli chodzi o sankcję bezskuteczności zawieszanej oraz bezskuteczności względnej czynność prawnej, to w zasadzie nie nadają się one do zastosowania wobec uchwał. Dwie sankcje nieważności – nieważność bezwzględna oraz nieważność względna (wzruszalność) – przy pewnych modyfikacjach dają się zastosować do wadliwych uchwał, jednakże nie są to regulacje uwzględniające specyfikę korporacyjnych oświadczeń woli.

Brakuje więc także w k.c. przepisów ogólnych o uchwałach organów osób prawnych, szerzej ujmując – brakuje nowoczesnych przepisów o osobach prawnych oraz ich organach. Dopiero taka modelowa regulacja nadawałaby się do zastosowania w przypadku wadliwości uchwał organów osób prawnych zgodnie z zasadą jedności prawa cywilnego. Obecna regulacja k.c. nie zawiera satysfakcjonującej regulacji podstawowych zasad działania osób prawnych przez organy, w związku z czym poszukując cywilnoprawnego charakteru uchwały, dochodzi się do stosowania przepisów k.c. o czynnościach prawnych pomimo tego, że kodeks ten w ogóle nie zawiera regulacji takich specyficznych czynności prawnych jak uchwały. Jak się wydaje, nie jest konieczne nawet definiowanie uchwały oraz przesądzanie o jej cywilnoprawnym charakterze. Zdecydowanie bardziej pożądane jest określenie ogólnych zasad funkcjonowania organów osób prawnych, gdyż ta szeroka strefa stosunków wewnątrz korporacyjnych została całkowicie pominięta w k.c., a ogólne przepisy o osobach prawnych są niezwykle lakoniczne, a przez to niewystarczające do wykorzystania.

Problematyka sankcji wadliwych uchwał podejmowanych przez organy spółek kapitałowych doskonale wskazuje, jak skomplikowane skutki wywołuje stosowanie zasady jedności prawa cywilnego, w przypadku braku odpowiedniej regulacji w k.c. Dualizm trybów zaskarżania uchwał, i to nawet przedmiotowo tożsamy, ale podejmowanych przez różne organy spółek kapitałowych, nie może zostać oceniony pozytywnie. W tej sytuacji powtórzyć należy wyrażony już wcześniej³⁰ postulat ujednoczenia regulacji w zakresie trybów sądowej kontroli wadliwych uchwał wszystkich organów spółek kapitałowych.

Ocena obecnego rozwiązania nie jest jednoznaczna, gdyż każde z powództw posiada specyficzne cechy determinujące jego charakter, które mogą być oceniane zarówno w kategoriach wad, jak i zalet. Powództwo o stwierdzenie nieważności przewidziane w art. 189 k.p.c. dopuszcza szeroką, nieograniczoną

³⁰ A. Sikorska-Lewandowska, *Sankcje...*, s. 406.

czasowo zaskarżalność uchwały, delimitując legitymację czynną interesem prawnym powoda, podczas gdy skargi przewidziane w przepisach k.s.h. w sposób zamknięty określają enumeratywnie krąg podmiotów legitymowanych do ich wniesienia wraz z krótkimi terminami prekluzyjnymi. Ograniczenia czasowe wnoszenia powództw niewątpliwie wpływają na stabilizację stosunków spółki. W trybie powództwa z art. 189 k.p.c. możliwe jest żądanie stwierdzenia nieistnienia uchwały, zaś takiej możliwości nie przewidziano w regulacji k.s.h. ustanawiającej dwa powództwa dla zaskarżania uchwał zgromadzeń wspólników.

Wnioski

Wobec koncepcji stosowania do zaskarżania uchwał powództwa o stwierdzenie nieważności czy nieistnienia uchwały, opartego na art. 189 k.p.c., należy sformułować uwagi krytyczne. Nie gwarantuje ono wszystkich skutków, jakie powinien w nowoczesnym obrocie prawnym wywoływać wyrok stwierdzający nieważność uchwały lub uchylający uchwałę. Brakuje bowiem regulacji zapewniającej ochronę osób trzecich działających w dobrej wierze na podstawie uchwały, co do której zapadł wyrok stwierdzający jej nieważność, czyli rozwiązań analogicznych do przewidzianych w przepisach art. 254 § 2 k.s.h. i art. 427 § 2 k.s.h. Brakuje także podstawy do przyjęcia rozszerzonej skuteczności wyroku stwierdzającego nieważność uchwały na podstawie art. 189 k.p.c. w stosunkach między spółką a wszystkimi wspólnikami oraz w stosunkach między spółką a członkami organów spółki, co z kolei zostało przewidziane w przepisach k.s.h. Ponownie należy stwierdzić, że tak jak regulacja k.c. w zakresie sankcji wadliwości nie jest dostosowana do czynności korporacyjnych, jakimi są uchwały, tak samo regulacja k.p.c. nie przewiduje nowoczesnych rozwiązań procesowych odpowiadających potrzebom sądowej regulacji stosunków wewnątrz korporacyjnych osób prawnych.

W tej sytuacji ingerencja ustawodawcy wydaje się wręcz niezbędna. Pewnym rozwiązaniem byłoby rozszerzenie regulacji k.s.h. poprzez wprowadzenie przepisów przewidujących prosty tryb zaskarżania nieważnych uchwał rad nadzorczych oraz uchwał zarządów spółek kapitałowych, z zachowaniem standardu obowiązującego obecnie dla uchwał zgromadzeń. Innym rozwiązaniem mogłoby być wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą uchwały podjęte przez rady nadzorcze spółek kapitałowych w sprawach, w których kompetencja do ich podjęcia

wynika ze statutu lub umowy spółki, stosuje się odpowiednio przepisy o zaskarżaniu uchwał zgromadzeń tej spółki.

Alternatywą dla zmian w k.s.h. jest wprowadzenie do k.c. ogólnych przepisów o działaniu organów osób prawnych lub – ściślej – zasad ogólnych podejmowania uchwał przez kolegialne organy osób prawnych, obejmujących również regulację zaskarżania uchwał, która znajdowałaby zastosowanie, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Literatura

- Antoszek P., *Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zezwalających na dokonanie czynności prawnych przez spółkę*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 7.
- Antoszek P., *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009.
- Banaszczyk Z., *System Prawa Prywatnego, Tom I*, red. M. Safjan, Warszawa 2012.
- Bilewska K., *Zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników przez odwołanych członków organów spółki*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 19.
- Frąckowiak J., *Handlowe czynności kreujące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 12.
- Frąckowiak J., *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Frąckowiak J., *Uchwała zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej jako czynność prawna wewnątrz korporacyjna*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 9.
- Ganobis M., *Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych a pojęcie czynności prawnej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 23.
- Kidyba A., Dumkiewicz M., *Konstytutywny charakter wyroku sądu stwierdzającego nieważność sprzecznej z umową uchwały wspólników; zaskarżenie uchwały spółki*, „Monitor Prawa Handlowego” 2014, nr 1.
- Koch A., *Charakter sankcji wobec sprzecznych z prawem uchwał spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 2.
- Kruszyński M., *Uchwały nieistniejące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 7.
- Maliszewska J., Tarkowski M., *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Palestra” 2016, nr 4.
- Moskała P., *Zaskarżanie uchwał organów spółek kapitałowych. Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Glosa” 2014, nr 4.

- Osajda K., *Kodeks spółek handlowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego w II półroczu 2004 r.*, „Glosa” 2006, nr 1.
- Osajda K., *Trzyznaście uwag krytycznych do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10.
- Pazdan M., *Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej*, w: *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 5. Prace prawnicze I*, Katowice 1969.
- Popiołek W., *Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Radwański Z., *System Prawa Prywatnego, Tom 2, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2008.
- Saczywko M., *Sprzecznosc uchwały rady nadzorczej z umową albo statutem spółki kapitałowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 12.
- Sikorska-Lewandowska A., *Sankcje wadliwych uchwał rad nadzorczych spółek kapitałowych i spółdzielni*, Toruń 2013.
- Sikorska-Lewandowska A., *Sprzecznosc uchwały rady nadzorczej ze statutem spółki lub spółdzielni*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2013, nr 11.
- Sołtysiński S., *Czy „istnieją” uchwały „nieistniejące” zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2.
- Sołtysiński S., *Rozważania o nieważnych i „nieistniejących” czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, w: *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, Warszawa 2007.
- Sołtysiński S., *Charakter prawny uchwał rady nadzorczej*, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga pamiątkowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010.
- Sołtysiński S., Opalski A., *Zaskarżanie uchwał zarządów i rad nadzorczych spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 11.
- Szczurowski T., *Nieistniejące uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 6.
- Tofel M.S., *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4.
- Ziemianin B., *Charakter prawny uchwał kolegialnych organów osób prawnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Zięba M., *Uchwały zarządów i rad nadzorczych spółek kapitałowych. Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13*, „Glosa” 2014, nr 4.

Akty prawne

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.

Ustawa z 15 września 2000 r., Kodeks spółek handlowych, Dz.U. z 2019 r., poz. 505 ze zm.

Orzecznictwo

Uchwała SN (7) z 18 września 2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23.

Uchwała SN z 1 września 1993 r., III CZP 114/93, OSNCP 1994, nr 4, poz. 73.

Wyrok SA w Katowicach z 5 listopada 2009 r., V ACa 352/09, LEX nr 599725.

Wyrok SN z 18 lutego 2010 r., II CSK 449/09, Biuletyn SN 2010, nr 4 s. 14.

Wyrok SN z 20 stycznia 2009 r., II CSK 419/08, LEX nr 49155.

**THE LEGAL NATURE OF RESOLUTIONS OF THE GOVERNING
BODIES OF COMPANIES AND THEIR CHALLENGEABILITY
IN THE LIGHT OF THE PROVISIONS OF POLISH LAW**

Summary

The subject of this article is an analysis of the functioning models of the claimability of the resolutions of the bodies of companies in terms of the connection of these models with the legal nature of these resolutions. In the case of resolutions of shareholders meetings of companies, the provisions of the Code of Commercial Companies and Partnerships provide for a judicial review of each resolution adopted by that body. A different situation occurs in the case of resolutions of supervisory boards of companies, for which no procedure for pursuing legal actions against them is provided for in the CCC&P. The doctrine and the case law assume that, as a consequence of the application of the principle of unity of civil law, these resolutions can be challenged in court, as can invalid legal transactions. In this case, therefore, the legal nature of the resolution, and thus the determination that it is a legal transaction is crucial for the possibility of its challenging in court.

Keywords: resolution, claimability, resolutions of the bodies of companies